

Druhý svazek kratších próz, vydávaný v této edici Vančurových spisů pod titulem *Povídky a menší prózy*, se skládá ze dvou částí. První představuje známá povídková knížka Luk královny Dorotky, druhou tvoří „menší prózy“, které vznikaly postupně ve třicátých letech; kromě knižního publikování jedné prózy pro děti (Kubula a Kuba Kubikula) a povídky Cesta do světa byly otiskovány v časopisech či v různých příležitostných publikacích, nebo zůstaly v rukopisech, ale neobjevily se v žádném větším celku. Vančura snad na žádný soubor tenkrát zatím ani nemyslel.

Luk královny Dorotky patří k autorovým často vydávaným dílům. Poprvé byl tento soubor šesti povídek publikován v nakladatelství Melantrich v listopadu 1932 (edice Úroda, sbírka současné prózy, svazek 31; Spisů V. Vančury sv. 2) a vzápětí, hned v prosinci 1932, vyšlo ze stejné sazby v téže nakladatelství i druhé vydání (32. svazek edice Úroda). Ještě třetí vydání se uskutečnilo za Vančurova života, roku 1940 opět v Melantrichu. Je nejspíše, nako-lik se na čtení tohoto vydání podílel sám autor, nejsou však žádné vážné důvody, proč by tento text poslední ruky, lišící se od předchozího pouze v několika detailech a někde v interpunkci, neměl být určen jako základní. Knižnímu vydání předcházelo pouze samostatné vydání povídky *Dobrá míra*; nakladatelství Sfinx ji vydalo k Novému roku 1932 jako soukromý tisk (Praha 1931). Pro knižní vydání ji potom Vančura ještě upravoval. V roce 1932 byly sice publikovány ještě dvě povídky, ale šlo o ukázky z chystaného knižního vydání (Brusič nožů v Ročence rozhledů po literatuře a umění. Vánoce 1932, Praha 1932, str. 84—88; Guy de Maupassant v časopise Poezie 2, 1932—1933, č. 1, str. 1—12). Rukopisy povídek nejsou zachovány. Po

autorově smrti vyšel Luk královny Dorotky ještě několikrát. Čtvrté vydání v Díle Vladislava Vančury pořádaném J. Mukařovským a I. Olbrachtem, a to jako 10. svazek v roce 1947 (nakladatelství Melantrich, Družstevní práce, Svoboda). Páté vydání připravil edičně Rudolf Havel pro šestý svazek Spisů Vladislava Vančury v Československém spisovateli (1954). Šesté vydání vyšlo jako část souboru Rozmarné novely v Mladé frontě (1959). Sedmé vydání (1965), stejně jako osmé (1982), které má ilustrace Zdeňky Tábořské a bylo realizováno jako prémie edice Klíč, vyšly opět v Československém spisovateli. Naše vydání Luku královny Dorotky je v pořadí deváté.

Druhý oddíl knihy představují další menší prózy. Jako první je umístěna povídka *Cesta do světa*, původně otištěná ve sborníku Devětsil (1922) a potom ve druhé povídkové knížce Dlouhý, Široký, Bystrozraký (1924); v tomto znění ji obsahuje první svazek našich spisů vydaný pod titulem První prózy a první pokusy (1985). Později ji Vančura znovu upravil a vyšla jako první svazek edice Omnia, kterou řídil Václav Řezáč pro nakladatelství Adolfa Synka (1930). Vančura svůj starší text přepracoval, a to především v jazykovém stylu a přitom potlačoval některé dobové podmíněné, zejména expresivní nebo odbočující výrazy nebo motivy; snažil se o větší plynulost vyprávění. Povídka tím dostala definitivní podobu. Protože se tedy toto znění na mnoha místech liší od staršího textu, protože tímto stylovým posunem zapadá do kontextu třicátých let a protože by uvádění textových změn čtení spíše znesnadňovalo, než aby pomáhalo se orientovat, bylo zahrnuto také toto druhé znění do edice Vančurových spisů. — Následující krátká příležitostná próza *Vzpomínky z cest* vyšla původně v časopisu Vest Pocket Revue 1, 1929—1930, č. 7, 15. 6. 1930, str. 11—12 a byla přetištěna M. Blahynkou a Š. Vlašínem v souboru Vančurovy publicistiky Řád nové tvorby (1972). Pod titulem O nalézání přátel na cestách je zachována nehotová verze vzpomínky v archivu PNP.

Humorná próza pro děti *Kubula a Kuba Kubikula* byla

vydána poprvé v nakladatelství A. Synka (1931) s ilustracemi Ondřeje Sekory. Ve svých vzpomínkách uvádí Ludmila Vančurová ke vzniku této prózy: „Vlastně sám ani nepomýšlel na psaní dětské knihy — popud k ní vyšel od nakladatele Synka, který v edici Malá díla velkých autorů vydal Vančurovu povídku Cesta do světa. Poznala jsem Synka na jednom z večerů Umělecké besedy. Říkal mi, že žádal mého muže, aby napsal něco pro děti, ale on že mu to nechce slíbit. Vzpomněla jsem si, jak táta Aleně krásně povídá, a samotné se mi zdálo, že je škoda, aby to také nenapsal. A tak Synek, který o ten rukopis pro děti opravdu moc stál, se mnou uzavřel tajnou dohodu, že k nám přijede na Zbraslav a že Vladislava spolu nějak přemluvíme . . . Synek přijel, přivezl Alence knihy o Bonzovi, aby Vančurovi ukázal, jak by jeho knížku vydal, a Vladislav se přece jen dal přimět ke slibu. Když Kubulu psal, bylo Aleně necelých sedm let — teď poslouchala i ona, když mi čítal napsané části.“ (L. Vančurová, Dvacet šest krásných let, Praha 1967, str. 89—90.) Častěji byla tato próza vydávána potom po válce — druhé a třetí vydání u A. Synka (1947, 1948). Čtvrté vydání vyšlo v SNDK roku 1950 a v tomto nakladatelství vyšlo i vydání páté (1952) a šesté (1959), toto s ilustracemi Zdeňka Milera. Když Vančurova dcera Alena Santarová sestavovala pro spisy v nakladatelství Československý spisovatel souborně dosud nevydané kratší prózy (edičně je připravoval Rudolf Havel), zařadila do svazku, realizovaného pak pod titulem Občan don Quijote a jiné prózy (1961), také toto vyprávění. Osmé vydání vyšlo opět v SNDK (1962), stejně jako deváté (1967), které opět edičně připravil Rudolf Havel. Potom vycházela kniha v téže ediční podobě v nakladatelství Albatros, a to v roce 1972, 1976, 1981 a zatím naposledy, tedy po třinácté, v r. 1985.

Ostatní povídky a prózy byly otiskovány takto:

Nepochopitelná shovívavost — v knize Naše maminky, uspořádané Františkem Halasem; nakladatelství Orbis, Praha 1936, str. 135—136. Nehotový rukopis psaný perem je v PNP.

Začátek povídky nazvané Gilotina — Almanach Kmene, Jaro 1937; redigoval Karel Poláček, Praha, Kmen 1937, str. 26—32. Potom v souboru Občan don Quijote a jiné prózy. *Kněz Gudari* — Dělnická ročenka 1938, Praha, Ústřední dělnické knihkupectví (1937), str. 29—31. Povídku přetiskl Milan Blahynka v monografii Vladislav Vančura (Praha, Melantrich 1978, str. 484—487).

Občan don Quijote — sborník Španělsku, redigovaný V. Mandlerem, F. Nechvátalem, A. J. Patzákovou a J. Seifertem; Praha 1937, výbor pro pomoc demokratickému Španělsku, str. 12—15. Jako příležitostný tisk pak vydal prózu Dům osvěty Zbraslav (1959). Otištěna ve svazku Občan don Quijote a jiné prózy.

Havran — Národní práce 1, 1939, č. 1, 1. 1. 1939, str. 26. Přetištěno v knize Řád nové tvorby.

Plášť umělců — Národní práce 1, 1939, č. 1, 1. 1. 1939, str. 27. Přetištěno v knize Řád nové tvorby.

Selské vánoce — Panorama 17, 1939, č. 10, 1. 12. 1939, str. 160—162, potom ve svazku Občan don Quijote a jiné prózy.

Povětrí — Panorama 18, 1940, č. 3, 5. 3. 1940, str. 37—39; v Panoramě otištěno s úvodem adresovaným Karlu Novému. Ve svazku Občan don Quijote a jiné prózy.

Zbývajících pět próz Vančura sám nepublikoval a tisknou se z rukopisů:

Zbraslav — zlomek rukopisu, který se možná vztahuje k některé následující „zbraslavské“ próze, možná patří mezi výpisky k třetímu dílu Obrazů z dějin národa českého; je uložen v PNP. V našem vydání je tištěn poprvé — provedeny byly nejnutnější úpravy a jinak byl ponechán ve fragmentární podobě. Pokládáme ho za zajímavý pro Vančurův vztah k městu, ve kterém žil, a pro způsob jeho práce.

Zvony mého kraje — napsáno za okupace pro rozhlas, ale nevysíláno. V archívu PNP jsou zachovány dva strojopisné opisy a další fragmenty, a to pod titulem Zvony mého kraje; k tomuto titulu se vracíme. Otištěno v časopisu Doba 1, 1945—1947, č. 2, str. 33—41 pod titulem Zbraslavské

zvony. Samostatně vydal Spolek českých bibliofilů pod titulem *Zvony mého kraje* v r. 1950. V souboru *Občan don Quijote a jiné prózy*.

Zbraslavská povídka o opatu Martinovi — vyšlo z rukopisu jako zvláštní novoroční tisk v naklad. Československý spisovatel (1958). V souboru *Občan don Quijote a jiné prózy*.

Jak jsem se učil spisovatelem — z rukopisu otištěno poprvé v souboru *Občan don Quijote a jiné prózy*.

Krčín — v archívu PNP je uložen Vančurův strojopis (průklep); jde o neopravený a nedodělaný text — některé začátky vět nejsou dokončeny a jsou pak nahrazeny jinými větami, text je téměř bez odstavců a většinou bez uvozovek, jsou v něm neopravené chyby. Zřejmě z tohoto textu byl připraven časopisecký otisk publikovaný pak v *Panoramě* 21, 1945—1946, č. 9—10, 7. 6. 1946, str. 97—99; úpravy tohoto znění přijímáme. V poznámce je uvedeno, že Vančura podepsal 9. 6. 1938 s Družstevní prací smlouvu na román pod titulem *Krčín*; text pravděpodobně představuje začátek románu. V souboru *Občan don Quijote a jiné prózy*.

Druhý oddíl naší knihy tedy shrnuje všechny dostupné Vančurovy texty, které bylo možno charakterizovat jako menší prózy — to znamená povídky, prózy vzpomínkového charakteru nebo i prózy esejistické. Jejich uspořádání je v podstatě chronologické (pokud je bylo možno určit), ale přihlédlí jsme rovněž k tematickým souvislostem a ke kompozici celku. Ve srovnání se souborem *Občan don Quijote a jiné prózy*, doposud reprezentujícím druhé období Vančurovy povídkářské tvorby, nepublikujeme povídku *Výstřel*, jež bude zahrnuta do svazku věnovaného autorově práci pro film. Nepočítáme-li otištění definitivní verze *Cesty do světa*, pak je v našem vydání proti citovanému souboru publikováno navíc šest titulů: *Vzpomínky z cest*, *Nepochopitelná shovívavost*, *Kněz Gudari*, *Havran*, *Plášť umělců*, *Zbraslav*. V pozůstalosti v literárním archívu Památníku národního písemnictví v Praze jsou dále uloženy už pouze některé, a to nemnohé, nedodělané náčrty.

Další textologická práce na tomto svazku probíhala v

lecčem odlišně než při vydání prvních kratších próz z autorových počátků a z let dvacátých; zejména proto, že se vyhlašoval Vančurův jazykový styl a ustaloval se i autorův vztah k pravopisným pravidlům. Dá se říci, že jazykový styl všech těchto próz má jednotnější ráz. *Výchozím textem* Luky královny Dorotky, jak bylo řečeno, je třetí vydání (1940), poslední za autora života; bylo ovšem třeba opravit některé zřejmé (tiskové) chyby, které se do tohoto vydání dostaly. Povídka *Cesta do světa* vychází z textu v edici *Omnia* u A. Synka (1930). Kubula a Kuba Kubikula má za základ jediné Vančurovo knižní vydání v téže nakladatelství (1931). U ostatních próz jsme vycházeli z jejich časopiseckého otisku, a to i u próz publikovaných až posmrtně, a přihlíželi jsme k dochovaným rukopisům.

Dále jsme postupovali jako v ostatních svazcích těchto Vančurových spisů — to znamená, že cílem bylo co nejvíce respektovat poslední autorovo znění. Ponechávali jsme kolísání v kvantitách i v kvalitě hlásek (dešť—déšť, zařikavač—zařikávač, posunky—posuňky), pouze políček, což je znění ve 3. vydání, jsme vraceli ke znění 1. a 2. vydání a píšeme políček, protože krátké psaní hlásky *i* pokládáme za ústupek přechodné dobové normě. Podle dnešní normy upravujeme psaní zdvojených hlásek, předložek *s*, *se*, *z*, *ze* ve 2. p. sg., psaní předpon *s-*, *z-*. Stejně upravujeme psaní cizích slov, velkých písmen a příslovečných spřežek. Tvaroslovné zvláštnosti ponecháváme beze změny. V povídce *Guy de Maupassant* píšeme v 5. p. sg. *Maurici* i *tam*, kde byla tištěna podoba *Maurice*. Jinak vlastní jména, v těchto Vančurových prózách dost zvláštní, ponecháváme v autorově podobě.

Je možno konstatovat, že ve třicátých letech už je ve Vančurových textech, alespoň knižně nebo časopisecky publikovaných, méně nepravidelností v interpunkci. Autor se zřejmě snažil o větší přiblížení k normě, ale ponechával si i subjektivně aktualizovaný způsob frázování a intonace, a pokaždé nenacházel způsob, jak ho interpunkcí adekvátně zaznamenat. Více úprav si v tom směru žádal pouze text

Kubuly a Kuby Kubikuly, kde se zřejmě projeví menší možnosti redakční práce v Synkově nakladatelství. Zajímavý dokument, který volá po využití ve studii o Vančurově interpunkci, poskytují strojopisy prózy Zvony mého kraje (případně další texty chystané pro autorovo vlastní čtení), kde si autor pomlčkami, nebo jinak, dělal znamení, podle kterých měly být věty čteny, kde měly být pauzy atd.

V textu jsme provedli tyto úpravy:

Str.

13 *Maurici, dodejte si odvahy m. Maurice dodejte . . .*

15 *co myslíte, Maurici m. co myslíte, Maurice*, sjednocujeme, stejně jako v předchozím případě, způsob psaní 5. p. sg. tohoto vlastního jména.

71 *Práskání dveřmi se rozléhalo m. . . . rozlézalo*, podle 1. a 2. vydání.

78 *Potok stál v tůňkách a mezi kameny plný rákosí m. . . . plna rákosí*, podle 1. a 2. vydání.

95 *Byl pěkně urostlý a vedle Blaženy m. . . . vedle Boženy*, podle 1. a 2. vydání; jde o chybu porušující smysl.

141 *Kubula i Kuba Kubikula m. Kuba i Kuba Kubikula*, podle smyslu; došlo k záměně vlastních jmen, podobně jako ještě v následujících případech.

146 *šel rovnou na Kubikulu m. . . . na Kubulu*.

151 *Jak už se to v pohádkách přihází m. Tak už se to. . .*, podle kontextu.

152 *cestou, kterou ráno přišel m. . . . přešel*, podle smyslu.

162 *Barbucha se na ně usmíval m. . . . na něho*, zřejmě došlo k chybnému užití zájmena — vztahuje se na dítě-holčičku.

177 *Chudinečka Líza, vzpomněla si, že jde do Vařeček a Hrců m. . . . že jde do Houbyhoubiček*, podle smyslu.

179 *„Eh,“ děl opět rychtář m. . . . děl opět mistr*, podle subjektu repliky.